

Автор статті:

Інна Літяга,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальних технологій

ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ І ВУЛИЧНА СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Сьогодні проблема безпритульності та бездомності в Україні набула загальнодержавного значення, стала предметом діяльності широких кіл громадськості, органів державного управління та місцевого самоврядування, оскільки у фізичній і моральній занедбаності людей криється джерело небезпеки для розвитку культури, майбутнього здоров'я нації, її моральності.

Одним із важливих наслідків розбудови громадянського суспільства в Україні став активний розвиток відносно нового для країни соціального явища – волонтерського руху. Проблеми вивчення раціональної діяльності волонтерів у соціальній сфері висвітлені у працях О. Главник, В. Кратінової, В. Резнікової та ін. Волонтерський рух для людей є невичерпним джерелом оволодіння громадянською освітою, можливістю вчитись та сприяти взаємодії один з одним, а також умовою реалізації себе щодо інтересів суспільства.

У сучасних умовах розвитку України зростає потреба у збільшенні чисельності людей, які можуть прийти на допомогу тим, хто її потребує. Зокрема, це стосується безпритульних та бездомних. Тому, нагальною є потреба у вуличній соціальній роботі для даної вразливої категорії населення. У Законі України “Про соціальні послуги” поняття “волонтер” визначається як фізична особа, яка добровільно здійснює благодійну, неприбуткову та вмотивовану діяльність, що має суспільно корисний характер [2, с.320]. Основними принципами, на яких ґрунтується діяльність волонтерів, є добровільність, добродійність, законність, гуманність, гідність, спільність інтересів і рівність прав учасників, гласність, відповідальність й конфіденційність. Метою волонтерського руху є упровадження будь-якої соціальної, добровільної, неприбуткової та вмотивованої діяльності, що має суспільно корисний характер [1, с.16]. Волонтером може бути людина будь-якої статі і віку, з будь-якою освітою чи без неї, яка спроможна відчувати означені потреби інших людей і на добровільних засадах допомагати їм.

Не завжди потенційні клієнти звертаються до соціальних служб за допомогою. У деяких випадках соціальним працівникам доводиться йти до клієнтів самим у ті місця, де зазвичай перебувають представники соціально вразливих груп. Ця проблема зумовила появу нового методу роботи, що дістав назву вуличної соціальної роботи [3, с.34].

Важливим у вуличній соціальній роботі є використання наступних методів, а саме: встановлення контактів, індивідуальна та групова допомога, робота з громадськістю за місцем проживання. Партнерами вуличних соціальних працівників можуть бути батьки і родичі, центри зайнятості, відділи у справах сім'ї та молоді, поліція, установи соціальної, культурної, освітньої сфери.

Також необхідно відзначити роль соціальних працівників в умовах вулиці щодо превентивної роботи з дітьми та молоддю. Консультації та підтримка молодих людей, які цього потребують, при вуличній роботі стають більш інтенсивними і якісними, тому що соціальний працівник не тільки має вислуховувати проблеми клієнта, але й сам бачити та прогнозувати їх прояви. Важливо, що вулична робота здійснюється на тій стадії, коли молода людина ще не усвідомила своїх проблем або усвідомила, але соромиться до

кого-небудь звернутися. Тобто, вулична соціальна робота дозволяє розв'язувати проблеми молоді на ранніх стадіях їхнього існування [5, с.64].

Залежно від ситуації вулична робота може реалізовуватися у таких організаційних формах, як: консультування, інформування, надання приміщення для перепочинку, різноманітних цілеспрямованих занять, забезпечення матеріальної (харчування, одяг тощо), медичної та іншої допомоги. Її ефективність залежить від уміння фахівців тактовно, психологічно грамотно долати бар'єри у спілкуванні, налагоджувати довірливі відносини з клієнтами, спонукати їх до довірливого, інформаційно та емоційно насиченого, рівноправного спілкування. За таких умов вони невимушено і вільно висловлюють свої думки, беруть участь у прийнятті рішень щодо свого подальшого життя.

Спеціалісти і не тільки (волонтери), які працюють на вулиці, повинні уміти не тільки розуміти мову, субкультуру своїх потенційних клієнтів, а й дотримуватися правил безпеки. Залежать ці правила від етнічної, вікової, соціальної специфіки середовища, де їм доводиться працювати. Будучи вкоріненою у загальні і специфічні принципи, вулична соціальна робота пов'язана з багатьма нетиповими, не прогнозованими ситуаціями, вимагає від соціальних працівників, волонтерів здатності творчо, нестандартно мислити, миттєво орієнтуватися у динамічних ситуаціях взаємодії, знаходити нетривіальні рішення, обирати влучні, переконливі слова й вивірені емоції, враховуючи різноманітні особливості людей, які є їх клієнтами [4, с.27].

Отже, вулична соціальна робота має на меті поліпшення становища і здоров'я людей, які проживають на території вулиці шляхом надання їм того, чого вони потребують і заохочення їх до налагодження позитивних стосунків з людиною або групою, що опікується ними, з тими, хто може допомогти їм налагодити своє життя як із соціальними працівниками, так і звичайними волонтерами.

Використана література:

1. Василенко К. Волонтер — це стан душі / К. Василенко // Волонтер. — 2001. — №10. — С. 12—16.
2. Законодавча база соціальної роботи в Україні // Соціальна робота : Хрестоматія. — Кн. 3. — К., 2002. — С. 317—355.
3. Капська А. Й. Соціальна робота : деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю / А. Й. Капська. — К. : УДЦССМ, 2001. — 340 с.
4. Підготовка волонтерів та їх роль у реалізації соціальних проектів / За ред. І. Д. Зверєвої, Г. Лактіонової. — К. : Науковий світ, 2001. — С. 34—37.
5. Як допомогти дітям вулиці? // Діти вулиці : хто вони і як їм допомогти / Упоряд. О. Главник, Н. Комарова. — К. : Главник, 2006. — С. 34—85. — (Серія : «Бібліотечка соціального працівника»).